

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองของผู้มีอาชีพติดจักรยานสามล้อ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย และวิเคราะห์สภาพชีวิตการพึ่งตนเองของผู้มีอาชีพติดจักรยานสามล้อ ทั้งสาเหตุแห่งความทุกข์ยากและกลวิธีในการแก้ปัญหา รวมทั้งโอกาสการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาในพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้มีอาชีพติดจักรยานสามล้อ จำนวน 25 ราย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกข้อมูล และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือผู้ใช้บริการรถจักรยานสามล้อ จำนวน 3 ราย โดยการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีอาชีพติดจักรยานสามล้อทั้งหมดเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 44.96 ปี ร้อยละ 80 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทุกคนมีประสบการณ์ทำงานอาชีพอื่นมาก่อน สาเหตุที่เลิกอาชีพเดิมเนื่องจาก ถูกไล่ออก เลิกจ้าง ลาออก รายได้ลดลง และประสบปัญหาจากอาชีพการเกษตร การเลิกอาชีพติดจักรยานสามล้อ ด้วยเหตุผลว่า เป็นอาชีพอิสระ เป็นนายตนเองไม่ต้องใช้ความรู้ และไม่มีทางเลือก สำหรับการพึ่งตนเองในสถานการณ์ทุกข์ยากและกลวิธีในการแก้ไขปัญหา พบว่า (1) ส่วนใหญ่ไม่มีรถเป็นของตนเอง ต้องเช่ารถรายวันๆละ 15-30 บาท (2) ลักษณะงานมีความเสี่ยงสูงจากอุบัติเหตุการจราจร การจี้ ปล้นและทำร้ายจากกลุ่มมิจฉาชีพ จึงต้องระมัดระวังตัว หลีกเลี่ยงการอยู่คนเดียวในที่เปลี่ยว และเปลี่ยนมาทำงานในช่วงกลางวัน (3) มีการรวมกลุ่มจับจองเขตพื้นที่รับผู้โดยสาร ต้องเรียนรู้ และหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปรับผู้โดยสารในพื้นที่นั้นๆ (4) เป็นอาชีพที่ตรากตรำใช้แรงงาน จึงต้องมีความอดทน เรียนรู้เส้นทางและสถานที่ต่างๆ (5) อัตราค่าโดยสารไม่แน่นอน จึงใช้วิธีตกลงราคาก่อนให้บริการ (6) จำนวนผู้โดยสารลดลงมาก ต้องดิ้นรนตระเวนหาแทนการจอดรอ และขยายเวลาทำงาน (7) ผู้ที่มาจากต่างอำเภอและต่างจังหวัด ไม่มีที่พักอาศัย จำต้องอาศัยหลับนอนบนรถจักรยานสามล้อ และใช้ห้องน้ำในที่สาธารณะ (8) รายได้ไม่แน่นอน กระทั่งบางวันไม่มีเงินเลยต้องไปขอรับประทานอาหารจากวัด และกู้ยืมเงิน (9) รายได้ไม่เพียงพอ ทำงานอื่นเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และ (10) ปัญหาสุขภาพจากการทำงาน อาทิ ปวดขา ปวดหลัง ปวดเอว และโรคผิวหนัง จะซื้อยารับประทานเอง นอกจากนี้ ยังพบว่า ไม่มีการจัดสวัสดิการทางสังคมเป็นการเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้มีอาชีพติดจักรยานสามล้อ ทั้งในส่วนขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน แม้จะได้รับบัตรสวัสดิการบริการด้านสุขภาพจากโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่มีปัญหาจากการจำกัดเขตการเข้ารับบริการ สำหรับสวัสดิการจากโครงการพักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยและโครงการกองทุนหมู่บ้านนั้น ให้ทัศนะว่า ไม่มีความเสมอภาคในการให้กู้ยืมอย่างไรก็ตาม ส่วนมากยอมรับสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ โดยมีครอบครัวเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นกำลังใจ